

ASPECTE ALE LUCRĂRII MISIONARE PE CONTINENTUL AMERICAN

NICOLAE LĂPUȘTE

Abstract: Missionary aspects on American continent.

The de-Christianization of society in Canada and United States has devastating consequences in the life of millions of people. While trying to quantify the damage caused by secularization and atheism of today's North American society, the church is called to identify its missionary creed and find renewed energies for its work in the world. For the Eastern Orthodox Church, Christ is the Savior. „Christianity is the personal revelation of the theanthropos (God-man), Christ through his Church.” - *Metropolitan Hilarion Alfeyev*. On the other hand, the Protestant Church, in an attempt to boost its missionary work in the world, struggles to find its missionary model archetype.

Keywords: *mission, church secularization, gospel, Canada, America.*

*„Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii:
Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieții,
care este în raiul lui Dumnezeu.” (Apocalipsa 2, 7)*

Provocările societății contemporane

Pe continentul Nord American profund secularizat, creștinismul pare a fi detronat, iar Biserica naufragiată într-o eră pre-creștină. Scriitorii și media de aici nu se sfîșesc să vorbească fățiș despre dispariția creștinismului, despre cum ea a fost doborâtă de pe pedestalul respectului civic. Ateismul profund, secularizarea și dezinteresul spiritual al lumii contemporane e împins până la ridiculizare pe canalele de televiziune. Într-un desen animat *The Simpsons*, fiul Bart își întreabă tatăl, Homer, care îi este credința. Acesta îi răspunde: „Știi, aceea cu reguli bine intenționate, dar care nu sunt funcționale în viața reală. Oh, creștinismul”. Secularizarea a făcut ca manualele de istorie să abunde cu detalii despre bomba atomică, Hitler, asasinarea președintelui Kennedy, dar, surprinzător, să omită detalii despre primii misi-

onari creștini pe continentul american. După o jumătate de secol de sondaje despre principalele preocupări naționale ale americanilor, un sondaj Gallup din 1999, în premieră dezvăluia că „declinul eticii, moralității și al familiei” conducea cu 18 procente.¹

Printre cauzele nenumărate ale laxității și ale indiferenței spirituale se numără: violența tulburătoare din școli,² corupția liderilor politici care adâncesc starea de neîncredere în instituțiile politice, incoerența între stilul de viață al oamenilor și valorile morale promovate de sute de mii de clerici³, abuzul de alcool și de droguri (jumătate din tinerii americani intervievați în sondajele Gallup considerau că alcoolul e o problemă pentru cei de vârsta lor), sărăcia, rasismul, destrămarea familiilor (șase din zece căsătorii sfârșesc în divorț încât mulți copii cresc în căsnicii deprivat de educația părinților lor), consumerismul și materialismul (stimulate de insatisfacția materială și competiția cu vecinii)⁴ etc.

În acest decor, spiritual deprimant, metodele misionare folosite de catolici și protestanți în trecut au fost puse din nou sub microscop și sunt analizate pentru a crea noi coordonate misionare. Dintre consecințele acestei situații, notăm intensificarea mișcărilor harismatice pe continentul nord american.

Secularizarea în Canada

Secularizarea în Canada a început să se manifeste către sfârșitul secolului al XIX-lea și mai ales în pas cu accentuarea modernizării Canadei, după primul război mondial, 1920. Guvernul federal și cele provinciale au început să restrângă autoritatea Bisericii și să preia unele din responsabilitățile ce le fuseseră încredințate înainte. În anii 1960, funcționarii civili din Ontario, inconfortabili cu predarea religiei în școli, au militat pentru îngrădirea religiei creștine și a reprezentanților Bisericii în școli. *Carta Drepturilor Și a Libertăților* și grija pentru un sistem public școlar secular a dus la descreștinarea școlilor publice de-a lungul Canadei.

Același fenomen s-a întâmplat și în spitale, azile și agențiile sociale de caritate, deși în unele cazuri ele continuă să fie administrate de comunități religioase. În ciuda strădaniei de a-l face pe servantul secular neutru din punct de vedere religios, creștinismul continuă să fie privilegiat în Canada. Spre exemplu, numeroase aspecte ale vieții publice canadiene precum: constituția, Regina, Parlamentul, imnul național, însemnele monetare, motto-ul natio-

¹ George Gallup, Timothy K. Jones, *The next American spirituality: finding God in the twenty-first century*, 2000, p. 31.

² *Ibidem*, p. 32 ”copiii americani sub 15 ani sunt de cinsprezece ori mai mult predispuși să moară în împușcături fatale decât copiii din alte 25 de state supra industrializate”.

³ *Ibidem*, p. 33. ”oameni care cred în ingeri, dar aleg să nu-și achite taxele sau studenți care se roagă, dar se îmbată cu regularitate”.

⁴ *Ibidem*, p. 34.

nal - toate conțin referințe la creștinism. Sesiunile legislaturilor sau ședințele consiliilor municipale încep cu rugăciunea domnească (Tatăl nostru), sărbătorile creștine precum Nașterea Domnului, Vinerea Mare etc. continuă să fie zile legale de odihnă. În anul 2005 toți preoții ofițeri din armată cu două excepții - un rabin și un musulman - sunt creștini. Cu toate acestea trebuie spus că fenomenul de descreștinare a instituțiilor statale importante este în desfășurare. Mulți canadieni care experiază perioada curentă a descreștinării o privesc ca o trădare a așezămintelor pe care ea a fost fondată.⁵

Ca o notă separate, Bisericile locale sunt încurajate să obțină statutul de organizație non-profit pentru a beneficia de unele avantaje fiscale precum deducerea la taxe a donațiilor, scutirea de taxă pe proprietate etc. Aspectul benefic din punct de vedere fiscal al scutirii la taxe pentru creștinul de rând, conferă statutului nu doar o poziție preeminentă asupra Bisericii, dar prin rapoartele trimise anual, și un instrument de control secular federal și provincial (reglementarea condițiilor de vot, condiții la alegerea episcopilor). Din acest unghi de vedere, avantajul atașat statutului „non-profit”, poate căpăta și conotația unui instrument de secularizare a Bisericilor.

Misiunea Bisericii lui Hristos

Analizând viziunea societății contemporane asupra creștinismului, Paul Evdokimov constată că lipsa realității mesajului ei se datorează înhămării credinței la mașina de propagandă comunistă despre „noua ființă”. În acest context „Creștinii nu sunt „oamenii noii”, ci din punct de vedere sociologic, ei reprezintă doar un tipic grup sociologic printre altele, și aici ajungem la inima decăderii creștinismului. Credința nu mai este sursa (n. t. trăirii), ci a devenit o povară, ceva adăugat la structurile lumii în care credincioșii se angajează, un blatant exemplu de alienare...

Subjugarea ideologică a mesajului Evangheliei deturneză mesajul Bisericii, punându-o fie în slujba apărării dreptului la proprietate, fie în cel al colectivizării. Pentru un grup elementul demonic este „socialism”, iar pentru celălalt „capitalism”. Împărăția lui Dumnezeu este doar o categorie etică sau „instrument” de propagandă care încununează edificiul.⁶

Biserica, care este misterul mărșăluind spre Eshaton, Mireasa în așteptarea Regelui ei, a ajuns să fie percepută ca o simplă „asociație religioasă”, dependentă de legile evoluției naturale. Consecințele sunt dezastruoase⁷.

⁵ Paul Bramadat și David Seljak, *Christianity and Ethnicity in Canada*, University of Toronto Press, Toronto, 2008, p. 12, 13.

⁶ Paul Evdokimov, *In the World of the Church*, trad. Michael Plekon and Alexis Vinogradov, St Vladimir's Seminary Press, 2001, p. 53.

⁷ *Ibidem*, p. 51-52.

Atunci când din punct de vedere istoric s-a identificat cu structurile istorice ale lumii, Biserica și-a pierdut orice putere înnoitoare sau de a pogori cerul pe pământ. Când credința creștină este propovăduită ca fiind cea mai sănătoasă, fericită și cel mai efectiv aranjament pentru viața omenească, iar Euharistia și Tainele ca făgăduință a eternității - cei afectați de schimbări sunt atrași spre această aparentă „stabilitate” a valorilor spirituale. Dar acest lucru e tocmai contrar autenticei realități spirituale. „Evanghelia – spune Evdokimov- nu este o funcționalitate adaptabilă (realității n. t.). Ea este explozivă. Evanghelia cere metamorfoza, transformarea, metanoia care zguduie nu doar structurile istorice, dar face ca istoria însăși să radieze cu lumină.”⁸

Creștinismul nu poate fi redus la învățăturile morale, nici la teologia, nici la canoanele Bisericii și nici la serviciile ei religioase. Ea nu este o simpla sumă a acestora. Religia creștină este revelația personală teandrică (Dumnezeu - Om) a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, prin Biserica Sa⁹. Domnul Iisus Hristos nu a lăsat nici o scriere sau alt semn vizibil al prezenței Sale pe pământ. Ce a rămas a fost un grup de ucenici, pe care El i-a numit Biserica. Biserica este sinonimă cu Creștinismul: nimeni nu poate să se numească *creștin* fără a fi membru al Bisericii. A urma pe Hristos a însemnat întotdeauna a deveni membru al trupului lui Hristos.¹⁰

Misiunea creștină este trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei și a integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, întemeiată prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, inaugurată ca anticipare a ei în Biserică prin pogorârea Duhului Sfânt, împărăție ce se va manifesta în plenitudine a ei la doua venire a lui Hristos într-o slavă. Misiunea creștină își are temeiul său adânc și punctul de plecare în însăși comuniunea veșnică a Sfintei Treimi, în mișcarea iubirii Tatălui către Fiul în Duhul Sfânt și către întreaga lume. Astel, misiunea este „participare” la trimiterea Fiului (In 20, 21-23) și a Duhului Sfânt (In 14, 26) în lume, Care revelează viața de comuniune a lui Dumnezeu pentru a face părtași la ea. O înțelegere a lucrării misionare autentice a Bisericii în lume nu e completă fără lucrarea și slujirea pastorală Domnului nostru Iisus Hristos.

Pastorația lui Hristos și slujirea Bisericii

Domnul nostru Iisus Hristos este Păstorul și conducătorul Bisericii Sale, a Împărăției Sale. În Vechiul Testament profetul Isaia proorocește despre Domnul: „El va paște turma Sa ca un Păstor și cu brațul Său o va aduna. Pe

⁸ *Ibidem*, p. 53.

⁹ Metropolitan Hilarion Alfeyev, *Orthodox Christianity*, vol. 1, St Vladimirs Press, Yonkers, New York, 2011, p. 16.

¹⁰ *Ibidem*, p. 15.

miei îi va purta la sânul Său și de cele ce alăptează va avea grijă” (Is 40,11), iar în Noul Testament, Domnul nostru Iisus Hristos - împlinirea profeției lui Isaia - spune despre Sine: „Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale... Am și alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Și pe acelea trebuie să le aduc, și vor auzi glasul Meu și va fi o turmă și un pastor” (In 10,11). Înțelegem așadar ca Păstorul cel bun, Domnul nostru Iisus Hristos își manifestă dragostea Sa atât spre turma Sa cât și pentru cei aflați în afara turmei Sale cu motivația clară de a-i călăuzi spre staulul Său. Despre această lucrare de regăsire întru Hristos va pomeni Sf. Petru în Epistola sa: „Căci erați ca niște oi rătăcite, dar v-ați întors acum la Păstorul și la Păzitorul sufletelor voastre. (ποιμένα και ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν)” (I Pet 2, 25).

Temelia mântuirii noastre stă în Întruparea, viața de ascultare, Răstignirea, Învierea și Înălțarea Fiului lui Dumnezeu care a asumat pârga firii noastre din Fecioara Maria¹¹.

Lucrarea de slujire a lui Hristos nu se limitează la „cuvinte bune și învățături potrivite”. Această slujire a lui Hristos devine temei al pastorației desfășurate în trupul Său, istoric, Biserica.

Dimensiunea „istorică” și „eshatologică” a continuității apostolice

Trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt pentru mântuirea și desăvârșirea lumii întregi se permanentizează în trimiterea Apostolilor (In 20, 21-23; Mt 28,18-20) și a Bisericii apostolice. De aceea, misiunea face parte din însuși planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii.¹²

Îndatorirea de a propovădui Evanghelia la toată făptura (Mc 16, 15), a avut drept urmare întemeierea de Biserici în fiecare localitate unde Apostolii și-au desfășurat activitatea. Pentru săvârșirea lucrării de sfințire, de propovăduire și de păstorire a credincioșilor, după porunca Mântuitorului, Sfinții Apostoli au orânduit pe preoți, adică pe slujitorii bisericești din cele trei trepte ale ierarhiei bisericești. Potrivit „cu harul dumnezeiesc primit de fiecare la hirotonie, ei continuă în lume însăși lucrarea de mântuire săvârșită de Iisus ca Arhiereu, Profet și Împărat”¹³.

„Și Iisus le-a zis iarăși: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi” (In 20,21). Prin aceste cuvinte, Domnul Iisus

¹¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 129.

¹² Pr. Prof. Dr. Valer Bel, *Misiune, Parohie, Pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006, p. 5.

¹³ Pr. Drd. Remus Onișor „Preoția în lumina cuvântării Sfântului Apostol Pavel către preoții din Efes (Fapte 20, 17-35) în Studii Teologice, nr. 3/1989, p. 20.

Hristos extinde lucrarea Sa ca Păstor Sfinților Apostoli și ucenicilor Săi. Sfântul Evanghelist Marcu accentuează în Evanghelia unicitatea acestei chemări: „Și S-a suit pe munte și a chemat la Sine pe câți a voit, și au venit la El. Și a rânduit pe cei doisprezece, pe care i-a numit apostoli, ca să fie cu El și să-i trimită să propovăduiască” (Mc 3,13-14). Evident, desprindem din această chemare aleasă, că nu-i este dat oricui spre a sluji ca păstor (deși acest lucru desigur nu exclude faptul că fiecare este chemat a sluji într-o formă sau alta înăluntru comunității, potrivit darului lui Dumnezeu)¹⁴.

În alegerea Apostolului Matia, unul din cei șaptezeci de ucenici, după căderea lui Iuda Iscarioteanul, avem o prima împrejurare legată de succesiunea apostolică. Este interesant răspunsul lui Petru la întrebarea cu cine ar trebui el înlocuit. Înlocuitorul lui Iuda va trebui ales din: „unul din acești bărbați, care s-au adunat cu noi în timpul cât a petrecut între noi Domnul Iisus, începând de la botezul lui Ioan, până în ziua în care S-a înălțat de la noi, să fie împreună cu noi martor al învierii Lui” (Fapte 1,21-22). Această alegere indică fără tăgadă că exista un grup de ucenici credincioși, în fapt șaptezeci la număr, care L-au urmat pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos îndeaproape asemeni celor doisprezece apostoli. Existența unor asemenea ucenici ne mai spune și faptul că există o slujire „generală” care noi zicem azi că este oferită prin botez (Slujirea mirenilor care este distinctă de slujirea clericilor). În Epistolele sale către Timotei (I Tim 1, 3) și Tit (Tit 1,5), Sfântul Apostol Pavel îi îndeamnă să stăruie în Efes și, respectiv Creta „ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit”. Din acestea vedem că Apostolul Pavel îi trimite pe ucenicii săi și îi rânduieste într-o Biserică locală cu scopul explicit de a așeza, hirotoni pe alții. Așadar ei reprezintă a treia și ultima etapă în expansiunea slujirii apostolice: Cei Doisprezece (cu diaconii care nu sunt păstori), cei Șaptezeci trimiși de Domnul, și acum, păstori (presbiteroi) și supraveghetori (episcopi) ai Bisericii trimiși de Apostolul Pavel.¹⁵

Pentru misiunea Bisericii, Apostolii și Tradiția Apostolică reprezintă veriga importantă dintre Hristos și Biserică și face parte dintr-un proces istoric în care joacă un rol decisiv și normativ. Tradiția Sfinților Apostoli a fost păstrată și transmisă în Biserică mai departe.

Termenul „apostolic este prin urmare aplicabil tuturor misionarilor care posedă autoritatea și harisma vestirii Evangheliei”¹⁶.

¹⁴ Joseph J. Alen, *The Ministry of The Church*, St Vladimirs Seminary Press, Crestwood, New York, 1986, p. 41.

¹⁵ *Ibidem*, p. 54.

¹⁶ John D. Zizioulas, *Being as Communion*, St. Vladimirs Seminary Press, Crestwood, New York, 1985, p. 172.

Atât în Noul Testament cât și la părinții apostolici găsim numeroase mărturii care vin să autentifice descendența harică ce izvorăște de la Domnul Iisus Hristos, curgând prin Sfinții Săi Apostoli spre ucenicii acestora.

Sfântul Apostol Pavel cheamă la sine pe preoții (πρεσβυτεροι) Bisericii din Efes (Fapte 20, 17). Dar în cuvântarea care le-o ține acestora îi numește ἐπισχοποι (Fapte 20, 28). Același lucru îl întâlnim și în Tit 1,5, unde se spune: „te-am lăsat în Creta...să așezi preoți (πρεσβυτεροι) prin cetăți” ca apoi în v. 7 să citim ”căci se cuvine episcopului (ἐπισκοπος) să fie fără de prihană...”. Așadar aceiași slujitori bisericești sunt numiți și πρεσβύτεροι și ἐπισχοποι. Cum se știe, numele de episcopi se mai da - preoților și spre sfârșitul veacului întâi. În Epistola sa către Corinteni, Clement Romanul menționează slujitorii bisericești în trei cete: diaconi, preoți - cărora le dă numele de episcopi (XLII, 4,5) - și alți bărbați eminenti (XLIV, 3)¹⁷. Sfântul Clement Romanul zice: „Apostolii ne-au vestit Evanghelia primită de la Domnul nostru Iisus Hristos; iar Iisus Hristos a fost trimis de Dumnezeu. Hristos dar a fost trimis de Dumnezeu, iar Apostolii de Hristos. Amândouă s-au făcut în bună rânduială din voința lui Dumnezeu. Apostolii primind, deci, poruncă, încredințați fiind prin învierea Domnului Iisus Hristos și având încredere în cuvântul lui Dumnezeu, au ieșit cu adevărarea Duhului lui Dumnezeu, binevestind că are să vină împărăția lui Dumnezeu. Predicând dar, în țări și în cetăți, au pus episcopi și preoți pentru cei ce aveau să creadă, pe cei care au crezut întâi, după ce au fost probați de la Domnul”¹⁸.

Astfel ideea de misiune și cea de proces istoric merg mână în mână și conduc la o schemă a continuității într-o mișcare liniară: Dumnezeu l-a trimis pe Hristos - Hristos îi trimite pe Apostoli - Apostolii transmit mesajul lui Hristos prin așezarea Bisericilor și a slujitorilor. Această abordare poate fi numită: „historica”¹⁹.

Apostolii sunt concepuți ca persoane cu o funcție eshatologică. În acest caz, apostolii sunt trebuie priviți ca și colegiu sau grup al tuturor apostolilor. Dacă misiunea presupune trimiterea apostolilor până la „marginile

¹⁷ Pr. Drd. Remus Onișor, *art. cit.*, p. 20.

¹⁸ Pr. Dumitru Fecioru, col. PSB, vol. 1, București, 1979, p. 67 (*orig grec*. Οἱ ἀπόστολοι ἡμῖν εὐηγγελίσθησαν ἀπὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐξεπέμφθη. Ὁ Χριστὸς οὖν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ· ἐγένοντο οὖν ἀμφότερα εὐτάκτως ἐκ θελήματος θεοῦ. Παραγγελίας οὖν λαβόντες καὶ πληροφορηθέντες διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ πιστωθέντες ἐν τῷ λόγῳ τοῦ θεοῦ μετὰ πληροφορίας πνεύματος ἁγίου ἐξήλθον εὐαγγελιζόμενοι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ μέλλειν ἔρχεσθαι. Κατὰ χώρας οὖν καὶ πόλεις κηρῦσ-σόντες καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι, εἰς ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεῦειν. Καὶ τοῦτο οὐ καινῶς· ἐκ γὰρ δὴ πολλῶν χρόνων ἐγγέγραπτο περὶ ἐπισκόπων καὶ διακόνων· οὕτως γὰρ ποῦ λέγει ἡ γραφή· «Καταστήσω τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ καὶ τοὺς διακόνους αὐτῶν ἐν πίστει.» - ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ΄. ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ΄. Τοῦ ἁγίου Κλήμεντος τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους Α΄.)

¹⁹ John D. Zizioulas, *Being as Communion*, p. 173.

pământului”, aceasta implică convocarea oamenilor lui Dumnezeu dispersați de la marginile pământului într-un singur loc. „*După cum această pâine frântă era împrăștiată pe munți și fiind adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăția Ta. Că a Ta este slava Și puterea, prin Iisus Hristos în veci*” (Didahia celor 12 Apostoli IX, 4).

Oriunde este menționată funcția eshatologică, colegiul celor 12 Apostoli este prezent.

Cu alte cuvinte, dacă dimensiunea istorică înseamnă urmarea lui Hristos spre vestirea Evangheliei, în cea eshatologică îi vedem pe Cei Doisprezece Apostoli înconjurându-L pe El. În această ipostază ei nu sunt o simplă legătură între Hristos și Biserică într-un proces istoric, ci ei sunt temelia Bisericii într-o prezență a Împărăției lui Dumnezeu aici și acum. Aceste două dimensiuni sunt clar reflectate în viața Bisericii primare²⁰.

Foarte curînd s-a ajuns la fixarea definitivă a terminologiei creștine referitoare la preoție. Sfântul Ignatie Teoforul face distincția clară între preot și episcop, vorbind lămurit despre cele trei trepte ale ierarhiei bisericești²¹.

Până destul de recent, Biserica Ortodoxă a fost considerată în Occident ca o Biserică non-misionară. A existat o opinie răspândită care aprecia că marea mișcare misionară care a marcat atât de profund Occidentul creștin în cursul ultimelor secole a depășit oarecum creștinismul de Est „static”. Astăzi, acest punct de vedere pare să fi pierdut o parte din puterea sa: studii de cercetare istorică mai recentă demonstrează destul de clar că realizările ortodoxe în domeniul misiunii, deși oarecum diferite de cele ale Occidentului, sunt totuși importante și impresionante.²²

Teologul Alexander Schmemmann (†) vorbește despre o imperativă misionară în tradiția Ortodoxă și o teologie a misiunii ortodoxe. „O teologie a misiunii este întotdeauna fructul întregii *fiiințe* a Bisericii și nu o simplă specialitate pentru aceia care au primit o chemare particular misionară”²³.

Atât Biserica Răsăriteană cât și cea Apuseană (protestantă și romano-catolică) consideră dialogul cu societatea contemporană esențial. Biserica apuseană plecând de la unele experiențe eșuate se află într-o interogație cu ea însăși cu scopul redefinirii misiunii ei și în căutarea de noi modele misionare pentru evanghelizarea și misiunii Bisericii în lume.

²⁰ *Ibidem*, p. 174, 175.

²¹ *Epistola către Magnezieni*, VI, 1; *Epistola către Tralieni III*, 1, în *Scrierile Părinților Apostolici*, trad. cit. p. 166 și 171.

²² Alexander Schmemmann, *Church, World, Mission. Reflections on Orthodoxy in the West*, St. Vladimirs Seminary Press, Crestwood, NY 10707, 1979, p. 209.

²³ *Ibidem*, p. 209.

În opinia unui teolog contemporan, privind retrospectiv istoria, Biserica a suferit presiunea a două tendințe opuse pe de o parte instituționalismul, conducând la o supralicitare a nevoii de acțiune a Bisericii, la un activism creștin, iar pe de altă parte o abordare spiritualistică, conducând la o înțelegere monistică a învățăturii creștine. Acuzația de instituționalism este frecvent asociată Bisericii romano-catolice, pe când cea de spiritualism, Bisericii protestante²⁴.

Criticii misiunii Bisericii ortodoxe, încercând să-i justifice un prezumabil caracter ne-misionar au identificat cauza tocmai în ceea ce constituie esența Ortodoxiei, anume ethosul ei sacramental, liturgic și mistic, afirmă părințele Alexander Schmemmann. Cu alte cuvinte: „Poate o Biserică a cărei viață este centrată aproape exclusiv pe Liturghie și Sfintele Taine, a cărei spiritualitate este primordial mistică și ascetică să fie cu adevărat misionară?”²⁵.

Răspunsul la această întrebare și la altele puse de ortodocși au fost formulate în termeni vestici și adeseori condiționate de experiența și dezvoltările vestice. Răspunsurile ortodoxe au fost catalogate în conformitate cu modelele vestice, „redușe” la categorii familiare în Vest, dar dificil de adecvat Ortodoxiei. Această situație în decursul anilor, adăugate la diferențele dogmatice de bază, explică „agonia” participării ortodoxe în mișcările ecumenice și constituie un foarte real impas, nu doar în calea unui acord, dar și a simplei înțelegeri.²⁶ „Cerul pe pământ” sintagmă familiară fiecărui ortodox exprimă mai degrabă fundamentala experiență ortodoxă a Bisericii. Biserica este, înainte de toate, și de orice o de Dumnezeu creată și de Dumnezeu dăruită realitate, este prezența vieții noi a lui Hristos, manifestarea unui nou „aeon” al Duhului Sfânt. Biserica este locul prezenței vii a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, receptacolul harului său. Dar nu este vorba atât de mult despre Biserica care salvează oamenii prin harul lui Hristos, cât mai degrabă de Hristos care salvează oamenii prin Biserică²⁷.

Ea este realizarea în această lume a *eshaton*-ului, realitatea ultimă a mântuirii și răscumpărării²⁸.

Prin Biserică s-a inaugurat un nou curs în istoria umanității spre unitate, spre o *koinonia* (comuniune, asociere) diferită și ordine. Acesta este scopul pentru care Biserica e chemată împreună în Hristos, prin Duhul Sfânt, într-o comuniune (*koinonia*) a dragostei, unde toate lucrurile care divizează oamenii – rasa, limba, sexul, clasa socială, diferențele culturale - sunt abo-

²⁴ Constantine B. Scouteris, *Ecclesial Being. Contributions To Theological Dialogue*, Mount Thabor Publishing, 2006, South Canaan, PA, USA, p. 144.

²⁵ Alexander Schmemmann, *op. cit.*, p. 211.

²⁶ *Ibidem*, p. 211.

²⁷ Metropolitan Hilarion Alfeyev, *Orthodox Christianity*, vol. 1, St Vladimirs Press, Yonkers, New York, 2011, p. 16.

²⁸ Alexander Schmemmann Church, *op. cit.*, p. 212.

lite. Adevărata Biserică creștină nu este prin urmare concepută ca fiind ceva nou, o comunitate insulară sau un fel de corporație de afaceri care urmărește lărgirea ei cu scopul de a-și mări puterea; dimpotrivă, Biserica este un simbol, un indiciu al dorinței de unitate a întregii lumi. Biserica operează ca o „sfântă taină”, ca o bază vitală a împărăției lui Dumnezeu, care se extinde dincolo de horarele perceptibile ale comunității locale. Tot ce are Biserica și tot ce face ea aparține tuturor; totul e făcut - trebuie făcut - pentru folosul întregii lumi.²⁹ Firește, nu vorbim aici de o disoluție într-un amalgam fără trăsături, ci, mai degrabă despre o unitate care există ca într-un organism viu, nu ca într-o bucată de piatră.

Credinciosul creștin este o celulă vie în trupul Bisericii. Fiecare persoană, de asemenea fiecare comunitate de persoane, este chemată să-și realizeze propriul unic sine, să-și dezvolte puterile interioare în armonie cu întregul și în iubire, iubirea fiind atributul fundamental al „chipului dumnezeiesc”. Universalitatea Bisericii nu însemnează exclusivitate, ci înseamnă includerea tuturor. În Sfânta Liturghie creștinii se roagă pentru unitatea de credință prin ectenia:

„Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim: Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită”, rugăciune urmată de rostirea Simbolului credinței.

Criza identității misionare protestante sau „Quo vadis, Domine?”

Unii teologi protestanți, rătăcind busola apostolică și străini de Tradiția Bisericii încearcă să redescopere adevăratul model misionar: Domnul Iisus Hristos sau Pavel? În funcție de răspunsul primit ei sunt apoi încadrați fie ca reprezentanți ai incarnaționalism-ului („înrupări” virtuale ale lui Hristos „pentru mine a trăi este Hristos” Fil 1,21), fie simpatizanți ai Reprezentationism-ului („ambasadori” chemați la misiune după modelul chemării apostolului neamurilor). Această frământare a teologiei protestante este scoasă la iveală în lucrarea „Paradigms in Conflict” scrisă de David J. Hesselgrave, profesor la Trinity Evangelical Divinity School din Deerfield, Illinois. Incursiunea făcută de profesorul Hesselgrave în istoria evului mediu, cu scopul de a identifica rădăcinile crizei identității misionare, este binevenită.

Exemplul lui Thomas de Kempis (1380 -1471) care a scris *Imitatio Christi* sau scrierea „Pe urmele Lui”, a pastorului congregaționalist Charles Sheldon (1857-1946), ilustrează preocuparea de a urma lui Hristos și de a „creștina” societatea („*What would Jesus do?*” - *Ce ar face Iisus?*”). Ambele cărți au

²⁹ Archbishop Anastasios Yannoulatos, *Facing The World, Orthodox Christian Essays on Global Concerns*, St. Vladimirs Seminary Press, Crestwood, New York, 2003, p. 28-29.

fost și sunt prețioase surse de inspirație în vest. Ele au făcut parte din recuzita teologiei romano-catolice și protestante mai ales în secolul al XIX-lea, când oamenii căutau modele și îndrumare pentru o viață virtuoasă și mântuire. Ei credeau că treaba Bisericii este aceea să organizeze viața persoanei și a comunității, după exemplul oferit de Iisus. Avocații evangheliei sociale de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX au rămas deziluzionați după experiența inumană și ororile primului război mondial (Walter Rauschenbusch (1861 -1918).

După al doilea război mondial, lideri romano-catolici și protestanți au început să fie preocupați de re poziționarea misiunii Bisericii. Divizia de Misiune Mondială și Evangheliism a Consiliului Mondial al Bisericilor l-a însărcinat pe Johannes Blauw să revizuiască și să summarizeze studiile asupra bazelor biblice ale misiunii între 1930 și 1960. Studiul său și cele care au urmat au arătat o emfază asupra motivelor de slujire și a motivelor de eliberare în misiunea lui Israel, Iisus și Biserica. În special după Conciliul Vatican II (1962 -1965), diverse forme ale teologiei de eliberare au devenit tot mai influente în romano-catolicism și cercurile conciliare. Suferința celor săraci și fără drept de vot, mai ales în America Latină, unde Biserica avea un rol dominant din punct de vedere religios și politic, a început să atârne tot mai greu de gâtul Bisericii.

Teologia eliberării a cauzat multe dezbateri în ambele, romano-catolicism și cercurile ecumenice protestante, dar și evanghelicii au intrat în dezbateri. Rezultatul a fost dezvoltarea unei noi forme de evanghelizare care accentua grija pentru problemele sociale, atât în teorie, cât și în faptă. Întrunirea de la Lausanne (1947) a reflectat această grijă și „Manifestul de la Manila” al Consultării globale asupra Evanghelizării lumii, iar misiunea faptei, „*deed ministry*”, a devenit de interes primordial. Anglo-catolicul John R.

Scott a devenit avocatul unei noi înțelegeri a Marii Trimiteri, potrivit căreia Iisus și misiunea Lui devine modelul pentru Biserica misionară.³⁰

Atât incarnaționalismul cât și reprezentaționalismul recunosc pe Iisus ca Fiu al lui Dumnezeu și Mântuitor. Plecând de la Ioan 17, 18 („Precum M-am trimis pe Mine în lume, și Eu i-am trimis pe ei în lume”) și Ioan 20,21 („Pace vouă! Precum M-am trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi”), incarnaționalismului afirmă că doar Iisus este arhetipul misionarului. Iisus a fost 1) Eliberator al societății sau/și a 2) Transformator al culturii sau/și 3) Mântuitor al oamenilor. Adepții incarnaționalității, într-un sens metaforic, se consideră a fi „replici” ale lui Hristos, prezențe reîncarnate ale lui Hristos în lume. O parte a încarnaționaliştilor misiologiști tind să fie mai puțin pre-

³⁰ David Hesselgrave, *Paradigms in Conflict*, Kregel Academic & Professional, Grand Rapids, MI, USA p. 143.

ocupați de interpretarea centrată pe Sf Scriptură, iar alții mai avangardiști sunt în principal îngrijorați de stabilirea păcii și armoniei sociale - shalom. Reprezentaționaliștii îl au pe Sf. Pavel ca model misionar și se socotesc ambasadori , evangheliști și întemeietori de Biserici (engl. „Church planter”). Ei se consideră ucenici, martori, reprezentativi și ambasadori ai lui Hristos. Din punct de vedere literar și biblic, misionarii lor sunt reprezentanți ai unui Mandatar cu autoritate. Relația Mandatar-trimis, spun ei, se schimbă cu fiecare generație, cultură și sarcină desemnată în cursul misiunii. Iisus a avut o misiune, Cei Doisprezece alta, cei Șaptezeci alta (Mt 10; Lc 10), iar cei care au răspuns Marii Chemări (Mt 28,18-19, Mc 16) o alta.

În opinia profesorului Hesselgrave tendința ușuratică a post-modernismului de a nesocoti teologia și doctrina Bisericii pare să agreeze folosirea metaforică a cuvântului „incarnare” fără a se preocupa prea mult de faptul că prin aceasta identitatea lui Hristos ar putea deveni obscură sau că, prin aceasta, s-ar detracta misiunea Lui. „În privința păstrării unicității întrupării lui Hristos, trebuie amintit - spune Hesselgrave- că Vestul se confruntă cu pluralismul, sincretismul, new age-ismul, falșii hristoși, și dezintegrarea absolutului. Lumea Orientală e confruntată cu varii avatare ale Hinduismului, bodhisattva și manushi buddhas of Mahayana, kami numeroși ai Shintoism-ului, revendicări sectariene ale unor mântuitori cultici și primatul iluminării individuale”³¹.

Reprezentaționaliștii îl consideră pe Sf. Pavel aproape în exclusivitate ca fiind modelul lor misionar, întrucât Sf. Pavel a avut o pregătire și chemare aleasă de a evangheliza și așeza biserici în lumea Mediterană. Pavel a fost *Ambasadorul* lui Hristos (de la grecescul presbeo - „actul de a reprezenta”), care a explicat Evanghelia, a extins Biserica și a lăsat posterității aproape jumătate din cărțile Noului Testament.³²

Misionarii reprezentaționaliștilor focalizați aproape în exclusivitate pe personalitatea lui Pavel s-au străduit să desprindă caracteristicile misiunii sale care pot fi utile misionarului și în ziua de azi. Dintre cele subliniate de Hesselgrave aratăm:

- a) umilitatea, spiritul de sacrificiu personal (I Cor 9, 15 -23);
- b) concentrarea misiunii din punct de vedere al impactului spre centrele de studiu și comerț;
- c) Sf. Pavel s-a auto-întreținut (Fapte 18, 1-4, I Cor 4,12);
- d) a avut conștiința trimiterii sale ca „ambasador a lui Hristos” în numele lui Hristos pentru a le cere oamenilor să se împace cu Dumnezeu (2 Cor 5, 20, Efes 6,19);

³¹ *Ibidem*, p. 155.

³² *Ibidem*, p. 155.

e) a zidit comunități locale care să nu fie dependente nici de misionari și nici de Bisericele care i-a trimis;

f) Sf. Pavel nu a petrecut timp îndelungat în fiecare loc, alegându-și ucenici și numind lucrători care vor duce mai departe lucrarea sa chiar după plecarea lui;

g) a păstat legătura cu comunitățile așezate, îndemnându-le să fie demne de chemarea lor (Efes 4,1);

h) i-a îndemnat pe credincioși să-i miluiască pe cei aflați în nevoi din Ierusalim (Rom 15, 25-27, I Cor 16, 1-3);

i) iar pentru Evanghelia lui Hristos, Sf Pavel s-a făcut pe sine „*tuturor toate*” ca să-i mântuiască (1 Cor 9, 22);

j) păstrându-și autoritatea ca Apostol a lui Hristos, și-a mărturisit nevrednicia ca păcătos și prigonitor al Bisericii (1 Cor 15, 9 -10)³³;

În concluzie, deși pentru incarnaționaliști Iisus Hristos este arhetipul misionarului contemporan, prin folosirea noțiunii de „incarnare” ei tind să uzurpe unicitatea persoanei Lui teandrice. Pe de altă parte, reprezentationaliștii, al căror arhetip e Sf. Pavel, văd unilateral în misiunea lui, paradigma care definește cel mai bine chemarea misionarilor de azi.

Concluzii finale

Din punct de vedere ortodox, dihotomia între misiunea lui Hristos și cea a Apostolilor este o exagerare și vădește o interpretare exclusivistă a eclesiologiei pauline. Atât incarnaționaliștii, cât și reprezentationaliștii situați pe tărâmul teologiei protestante, privesc lucrurile doar din unghiul strâmt al misiunii laicului, neluând în considerare rolul ierarhiei Bisericii.

Începând cu ziua Rusaliilor, Biserica Apostolilor a trăit - după cum ea continuă să trăiască și azi - prin viața divină împărtășită ei de Întemeietorul ei. Această viață este cea care ordonează și organizează structurile Bisericii. Prin urmare Biserica lui Hristos în ziua de azi este aceeași cu Biserica apostolilor, în esența ei, în mandatul ei, în scopul ei, și în ordinea ei ierarhică.³⁴ Sf Pavel a fost conștient de faptul că Hristos este capul Bisericii: „*Pentru că bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor și este*” (Efes 5,23). Sfântul Pavel, nu doar că nu-și îngăduie să-i neglijeze pe ceilalți apostoli trimiși de Mântuitorul, dar se socotește chiar a fi mai mic decât ei: „*Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui*

³³ *Ibidem*, p. 157, 158.

³⁴ Archbishop Gregory Afonsky, *Christ and the Church*, St Vladimirs Seminary Press, Crestwood, New York, 2001, p. 52, 53.

Dumnezeu” (I Cor 15, 9). Lucrarea lui, la fel ca aceea a celorlați Apostoli, este doar o extensie în timp și spațiu a lucrării lui Hristos, prin puterea și cu lucrarea Duhului Sfânt. Misiunea Apostolilor și a Bisericii Apostolice sunt legate ființial de trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt în lume de către Tatăl precum și de misiunea Fiului și a Duhului Sfânt pentru viața lumii.

Scopul trimiterii și a misiunii lui Iisus Hristos și a Duhului Sfânt în lume are dimensiuni cosmologice și constă în: recapitularea și unirea întregii creații în trupul lui Hristos- Biserica, prin unitatea credinței, prin Sfintele Taine și prin creșterea în viața lui Hristos. În misiunea Bisericii se permanentizează misiunea lui Hristos. De aceea „El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alții profeți, pe alții binevestitori, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători, ca sa-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, pentru zidirea trupului lui Hristos, până toți vor ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos (Efes 4, 11-13).

Acest program misionar a fost și este valabil pentru toate timpurile și este împotriva oricărei forme de individualism și sectarism. Misiunea Bisericii a fost angajată de la început îndreptată „ad extra” spre propovăduirea Evangheliei în vederea convertirii popoarelor și „ad- intra” prin care Biserica s-a preocupat de cei botezați, de organizând viața internă, liturgică și socială³⁵.

Biserica Ortodoxă din America, prezentată ca un întreg cu toate jurisdicțiile ei, poate fi considerată o Biserică misionară în sensul celor exprimate mai sus.

Conștiința acestei realități o desprindem din declarația făcută cu prilejul celui de-al 14- lea Consiliu al Bisericii Ortodoxe Americane ținut în Toronto, Ontario în iulie 17-22 2005 unde se reafirmă imperativul misiunii Bisericii în lume, faptul că biserica fără suflu misionar este închisă în sine și nu poate fi ”Biserica”. Misiunea Bisericii Ortodoxe în America, biserică ortodoxă autocefală, este de a fi credincioasă îndeplinirii poruncii Domnului nostru Iisus Hristos: „*Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin*” (Mt 28,19-20). În așa fel ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința Adevărului să vină; de a propovădui în acord cu voința Domnului, plinătatea Evangheliei Împărăției către toți oamenii din America de Nord și de a-i invita să devină membri ai Bisericii Ortodoxe; de a utiliza în misiunea ei diversele limbi ale oamenilor acestui continent; de a fi Trupul lui Hristos în America de Nord și de a fi păstrători ai tradiției Sfintei Biserici Ortodoxe: de a mărturisi Adevărul, și

³⁵Pr. Prof. Dr. Valer Bel, *Misiune, Parohie, Pastorație*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006, p. 7, 8.

prin harul lui Dumnezeu și puterea Duhului Sfânt, de a revela tuturor calea lui Hristos de sfințire și spre veșnica mântuire.³⁶

³⁶“Our Church and the Future” Council Study Papers V. Evangelization 14th All-American Council Toronto, Ontario, Canada July 17-22, 2005 p. 1. *“The mission of the Orthodox Church in America, the local autocephalous Church, is to be faithful in fulfilling the commandment of Christ ” Go into all the world and make disciples of all nations, baptizing them in the Name of the Father, and of the Son, and of the Holy Spirit, teaching them to observe all things that He has commanded” so that all people may be saved and come to the knowledge of the Truth; to preach in accordance with God’s will, the fullness of the Gospel of the Kingdom to the peoples of North America and to invite them to become members of the Orthodox Church; to utilize for her mission the various languages of the peoples of this continent; to be the Body of Christ in North America and to be faithful to the Tradition of the Holy Orthodox Church: to witness to the Truth, and by God’s grace and in the power of the Holy Spirit, to reveal Christ’s way of sanctification and be Holy Spirit, to reveal Christ’s way of sanctification and eternal salvation to all.”*